

Editörler Kurulu / Editorial Board

Baş Editör / Editor-in-Chief

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Özgür Tüfekçi

Genel Koordinatör / General Coordinator

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Alper Tolga Bulut

Yönetici Editörler / Managing Editors

Arş. Gör. / Research Assist. Hülya Kınık

Arş. Gör. / Research Assist. Göktuğ Kıprızlı

Kitap İnceleme Editörleri / Book Review Editors

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Bülent Şener (*Türkçe Kitap / Books in Turkish*)

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Murat Ülgül (*İngilizce Kitap / Books in English*)

Alan Editörleri / Section Editors

Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Fatma Akkan Güngör

Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Yılmaz Bayram

Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Ayça Eminoğlu

Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Vahit Güntay

Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Erol Kalkan

Doç. Dr. / Assoc. Prof. İsmail Köse

Yardımcı Editörler / Assistant Editors

Arş. Gör. / Research Assist. Emel İlter

Arş. Gör. / Research Assist. Çağlar Kaya

Arş. Gör. / Research Assist. Ayçe Sepli

Arş. Gör. / Research Assist. Sinem Çelik

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof. Dr. Mohammad Arafat – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, UAE

Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy

Prof. Dr. Murat Çemrek – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Rahman Dağ – Adıyaman Üniversitesi, Türkiye

Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy

Prof. Dr. Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil

Dr. Ayla Göl – University of Nottingham, UK

Prof. Dr. Emre İşeri – Yaşar Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Gökhan Koçer – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Dr. SungYong Lee – University of Otago, New Zeland

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ali Onur Özçelik – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Alp Özerdem – George Mason University, USA

Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Kaan Renda – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye

Dr. Paul Richardson – University of Birmingham, UK

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Didem Ekinci Sarier – Çankaya Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Hüsrev Tabak – Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Coşkun Topal – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Novus Orbis

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Journal of Politics and International Relations

Cilt 2 | Sayı 1 | 2020
Volume 2 | Number 1 | 2020

İçindekiler / Table of Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

4

Bir İnsan Hakkı Olarak Barış:

İnsan Hakları/Barış İlişkisinin 21. Yüzyıldan Görünümü

Peace as a Human Right:

Outlook of the Relationships between Human Rights and Peace from the 21st Century

Fatma Akkan Güngör & Zehra Aksu

15

Ofansif Realizm Bağlamında Kırım'ın İlhaki

Annexation of Crimea in the Context of Offensive Realism

Oğuzhan Çakır & Ayça Eminoğlu

39

Avrupa Birliği'nin Yükselen Güçler Politikası:

BRICS ve MIKTA Ülkelerinin Meydan Okumaları

The European Union's Response to Rising Powers:

The Challenges of the BRICS and MIKTA Countries

Fevzi Kırbaşoğlu & Özgür Tüfekçi

Kitap İncelemeleri / Book Reviews

71

Charles Arthur

Dijital Savaşlar: Apple, Google, Microsoft ve İnternet Savaşları

Ayşegül İncesu

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YÜKSELEN GÜÇLER POLİTİKASI: BRICS VE MIKTA ÜLKELERİNİN MEYDAN OKUMALARI

Fevzi KIRBAŞOĞLU*
Özgür TÜFEKÇİ**

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 21.07.2020
Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 24.08.2020

Öz

İkinci Dünya Savaşı sonrasında küresel arenadaki varlığını bir bütün halinde sürdürmek isteyen Avrupa devletlerinin iktisadi yapılanmalarını yeniden tanzim etmek için meydana getirdiği Avrupa Birliği, yükselen güçler tarafından kaynaklanan çağdaş meydan okumalara karşı durabilmek için kurumsal yapısına ve diğer aktörlerle yürütmekte olduğu ilişkilerine birtakım yenilikler getirmektedir. Stratejik ortaklık konseptinin ve zirve diplomasisinin bu (yeni) mekanizmalar arasında yer aldığı düşünülmektedir. Avrupa Birliği özellikle ticaret gibi işbirliği çerçevelerinden başlayan bu mekanizmalar sayesinde meydan okumaların şiddetini azaltacağını ve taraflar arasındaki münasebetleri çok daha ileriye taşıyacağını ümit etmektedir. Bu mucip üzere çalışmada yükselen güçlerin AB'ye yönelik ne tür meydan okumalar gerçekleştirdiği, AB'nin bunlara karşı kullandığı dış politika araçlarının neler olduğu ve bu araçların nasıl optimize edildiği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Yükselen Güçler, BRICS, MIKTA

---

* Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Sorumlu Yazar, 345559@ogr.ktu.edu.tr

** Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ozgurtufekci@ktu.edu.tr

The European Union's Response to Rising Powers: The Challenges of the BRICS and MIKTA Countries

Abstract

The European Union was established after the Second World War by countries that wanted to maintain their presence in the global arena as a whole and reorganise economic structures. The rising powers challenged the European Union with the start of the millennium. In order to counter challenges, the European Union has developed a number of mechanisms for its institutional structure and its relations with other actors. These mechanisms included the concept of strategic partnership and summit diplomacy. The mechanisms started with cooperation frameworks such as trade. The mechanisms were thought to reduce the intensity of the challenges and further the relations between the states. For this reason, in this study, it will be discussed which challenges the rising powers have made against the EU and to what extent the foreign policy tools used by the EU against these challenges have effects will be discussed.

Keywords: European Union, Rising Powers, BRICS, MIKTA

Giriş

Uluslararası ilişkiler literatüründe değişik biçimlerde tanımlanan güç mefhumu, kendinden önce nitelendirmeler olarak, farklı anlamlar kazanabilmektedir. İşte yükselen güçler nosyonu bu kullanımlardan birini temsil etmektedir. Yükselen güçler kavramının popülerliği O'Neill'in (2001) Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in temel ekonomik ve sosyal göstergelerini incelediği ve bu ülkelerin yakın gelecekte önemli küresel etkilere sahip olabileceğini belirttiği raporu sonrasında oldukça artmıştır. O'Neill'in bu kavramsallaştırması akademik çalışmalardan, küresel resmi toplantılara ve basılı ve görsel medyaya kadar birçok alanda çok sık bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle bu durum 2006 yılında Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in; 2013 yılında ise Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya'nın resmi olarak bir araya gelmesiyle oluşturulan birlikteliklerin, yani BRICS ve MIKTA'nın, uluslararası arenadaki ortaya çıkışından sonra daha çok hissedilmeye başlanmıştır. Hatta bu birlikteliklerin Avrupa Birliği (AB) gibi yerleşik güçlere meydan okuyabilecek olgunluğa eriştiği düşünülmüştür.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından tarihte ilk defa egemenliklerinin bir kısmını uluslarüstü örgütlenmeye devretmiş olan ülkeleri bünyesinde barındıran AB, uluslararası sistemde yaşanan gelişmeler doğrultusunda önemli yapısal

değişimler geçirerek günümüze kadar ulaşabilmeyi başarabilmiştir. Ancak AB her ne kadar çağın gerekliliklerini yerine getirmeye çalışmış olsa da milenyumun başlamasıyla birlikte (Batı'nın inşa edilmesinde ve geliştirilmesinde büyük paya sahip olduğu) liberal düzene yönelik meydan okumalar gerçekleşmiştir. AB tüm bu zorlamalara karşı durabilmek için içerisinde stratejik ortaklık konseptinin de yer aldığı birtakım dış politika araçlarını kullanmayı tercih etmektedir.

Bu ifade edilenlerden hareketle çalışmada ilk olarak yükselen güçler kavramsallaştırmasının hangi anlama geldiği ve müşterek özelliklerinin ne olduğu açıklığa kavuşturulmaktadır. Ardından yükselen güçlerin temsilcisi olarak görülen akronimlerin kurumsal gelişim süreci analiz edilmekte ve küresel siyasetteki önemi değerlendirilmektedir. Son olarak dış politika yapım sürecinde müşterek hareket etmek isteyen AB'nin, küresel arenada yaşadığı zorluklar mucibince ne tür meydan okumalarla karşılaştığı analiz edilmekte ve bunların üstesinden gelebilmek için hangi amaçlar ve politikalar cihetinde münasebet mekanizmalarını geliştirdiği araştırılmaktadır.

1) Sistem Değiştirici Olarak Yükselen Güçler

Güç kavramı devletlerarası ilişkilerde farklı şekillerde tarif edilmiştir. Güç en temel haliyle, bir devletin diğer devletlerin davranışlarını kontrol edebilme ya da en azından olayların sonuçlarını etkileyebilme becerisi olarak tanımlanmıştır (Griffiths, O'Callaghan ve Roach, 2008: 258). Gücün içsel ve dışsal olmak üzere iki temel boyutu bulunmaktadır. Eylem yeteneğinin ifade edildiği içsel boyut sözlük anlamını karşılarken; dışsal boyut ise diğer devletlerin davranışlarını denetleme ve onları itaat etmeye zorlama yetisi olarak kabul edilmiştir. Devletlerin bünyesinde barındırdığı bu yeti, örneğin A devletinin E devletini kendi stratejilerine uygun hareket etmesini sağlamak için geliştirdiği ilişkilere dayanmıştır. A devleti toprak bütünlüğünü korumak ve güvenliğini sağlamak için ödüllendirmekten, ikna ve tehdit etmeye kadar çeşitli güç politikalarını uygulamış olabilir (Griffiths vd. 2008: 258-259). İşte A ve E devletleri örneğinde görüldüğü üzere güç politikaları yüzyıllar boyunca devletlerin birbirleriyle geliştirdiği münasebetleri etkilemiş ve sistem değişikliklerine karşı direnç sağlamak için günümüze kadar evrim geçirmiştir. Bu değişim süreci dahilinde sistemde yer alan güçler arasında net bir ayırım yapabilmek ve onlara rollerini hatırlatabilmek amacıyla yeni bir sınıflandırma geliştirilmiştir: yükselen güçler (Tüfekçi, 2016; Kınık ve Tüfekçi, 2018).

Yükselen güçler, statükoyu elinde bulunduran ülkelerle mukayese edildiğinde, iktisadi kapasiteleri hızla büyüyen ve bu büyümelerini artırmak isteyen hem müttefikleri hem de üyesi oldukları uluslararası kuruluşlar sayesinde sistemde sorumluluk alan, küresel yönetim sürecine katkıda bulunan ve statüsünün değiştiğini kendi kamuoyuyla paylaşarak, sistemdeki rolü ve ilişkileri üzerinde iç çekişme yaşayan ülkeleri anlatmak için kullanılmıştır (Miller, 2016: 217-218). Bu yeni kavramsallaştırma kapsamında BRICS, MIKTA, MINT, MIST, Next-11 gibi birçok akronim üretilmiştir.¹ BRICS ve MIKTA söz konusu akronimlerin en fazla dikkat çekenleri arasında yer almıştır. BRICS, 2001 yılında Jim O’Neill tarafından Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin’in yükselen güç olduğunu belirtmek için oluşturulmuş ve ardından 2006 yılında kurumsal bir kimlik kazanarak, 2011 yılında Güney Afrika’yı üyeliğe kabul etmesiyle birlikte örgütlenmesini güçlendirmiştir (O’Neill, 2001). Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya’yı temsil eden MIKTA ise (2013 yılında yapılan) 68’inci Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu görüşmeleri esnasında hayata geçirilmiş ve akabinde gerçekleştirilen Dışişleri Bakanları seviyesindeki toplantıyla kurumsal yapısını tamamlamıştır (Official Website of MIKTA, 2020).

Yükselen güçler ve yerleşik güçler yirmi birinci yüzyılın başlamasıyla birlikte sistemdeki güç dağılımını tarif etmek için girişilen teşebbüslerin temel ölçütleri haline gelmiş ve böylece küresel sistemin idaresi noktasında kavramsallaştırma yapılmaya çalışılmıştır. Bu ekseninde, yükselen güç ve yerleşik güç nosyonlarının netleştirilmesi ve güç dağılımının gerçekleştirilmesi için belirlenmiş kriterler aşağıdaki gibidir;

- Nüfus,
- Yumuşak güç,
- Coğrafi konum,
- Askeri yeterlilik,
- Teknolojik ilerleme,
- Ekonomik yeterlilik,
- Demokratik Gelişim (Tüfekçi, 2016: 103-104).

Ülkelerin yukarıda belirtilen kriterler üzerinden yorumlanması hem uluslararası sistemin doğru bir şekilde analiz edilmesine katkıda bulunacak hem de onların “yükselen güç mü?” yoksa “yükselen güç olma potansiyeli taşıyan ülkeler mi?” olduğu daha kolay tespit edilecektir.

Bu ifade edilenlerden hareketle, yükselen güçlerin en önemli ortak özelliği 1990’lı yıllarda başlamış olan piyasa reformlarından bu yana hızlı ekonomik ilerleme kaydetmesi ve geçmişteki örneklerinden farklılık arz etmesidir. Şöyle ki, günümüzün yükselen güçleri sadece ulusal ekonomileri

birleştirmeyi ve geliştirmeyi amaçlamamış aynı zamanda kendi topraklarının ve ekonomilerinin belirli parçalarını ulus-ötesi üretim ve yatırım ağlarına dahil ederek büyümeyi de hedeflemiştir. Büyüyen ulus-ötesi bağlantılar ve bununla ilişkili kırılanlıklar, yükselen güçlere kendi yönetim sınırlarının ötesine geçmek ve ulus-ötesi işlevsel yönetim ağlarına katılmak için fırsatlar sağlamaktadır. Nitekim 2008 Küresel Ekonomik Krizi'nin ortaya çıkarmış olduğu istikrarsızlıklar da bu bahsedilen elverişli ortamı desteklemiş ve potansiyellerinin kabul görmesine yardımcı olmuştur (Hameiri ve Jones, 2015: 80-81). Yükselen güçlerin diğer bir özelliği de uluslararası hiyerarşiye tepki gösterdikleri ve yerleşik yaklaşımları sorguladıkları sürece statükocu olmayan aktörler olmalarıdır. Bu durum diğer gelecek vaat eden aktörleri de yükselen güçler kulübüne katılmaya istekli hale getirmektedir (Tank, 2012: 2-4). Ayrıca nihai ülküsünün süper güç konumuna erişebilmek olduğu bilinen yükselen bir gücün, bu idealini gerçekleştirebilmek için yüksek bir inanca sahip olması gerekmektedir. Eğer yükselen güçler büyük stratejilerini bu inanç sistemleri vasıtasıyla şekillendirebilir ve tarihsel arka planda yer alan yükselen güçlerin davranışlarını anlayabilirlerse süper güç olma hedeflerine yaklaşmış olabileceklerdir (Miller, 2016:218-219).

Buraya kadar anlatılanlardan hareketle, bir sonraki başlıkta küresel yönetişimde söz sahibi olmak isteyen ve gerek kendi düzenledikleri zirveler gerekse küresel düzeyde gerçekleştirilen toplantılar aracılığıyla sorumluluk alan BRICS ve MIKTA'nın kurumsal gelişim süreci ve küresel siyasetteki önemi değerlendirilecektir.

2) BRICS ve MIKTA

Ekonomist Jim O'Neill, ABD merkezli yatırım bankası Global Sachs'ta yayınlanan "Daha İyi Küresel Ekonomik BRIC'ler İnşa Etmek" başlıklı raporunda Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'i temsil etmek için BRIC şeklinde bir kısaltma üreterek bu ülkelerin yükselen güçler olduklarını belirtmiştir. O'Neill hazırlamış olduğu bu raporda, 2000'lerin sonunda BRIC ülkelerinin Satınalma Gücü Paritesi bazında dolar cinsinden Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) yaklaşık olarak dünyanın yüzde yirmi üçünü oluşturacağı tahmininde bulunmuş ve önümüzdeki on yıl boyunca bu ülkelerin, özellikle Çin'in, maliye ve para politikalarında küresel etkilerini arttıracaklarını iddia etmiştir (O'Neill, 2001). Yine Goldman Sachs tarafından yayınlanan "BRIC'lerle Hayal Kurmak: 2050'ye Giden Yol" raporunda ise BRIC'in dünya ekonomisinde çok daha büyük bir güç elde edebileceği düşünülmüştür. Şöyle ki,

ekonomik büyüklük, bütçe ve demografik yapı, küresel talepler ve döviz hareketleri detaylı bir şekilde incelenen BRIC ülkelerinin 2025 yılına kadar Amerikan Doları cinsinden G6'nın² yarısından fazlası, 2050 yılına kadar ise G6'dan daha büyük olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ilgili raporda Afrika kıtasındaki en büyük ekonomiye sahip olan ve 2011 yılında BRIC ülkelerine katılan Güney Afrika'ya da yer verilmiştir. Burada Güney Afrika'nın 2050 yılında iktisadi büyüme hızının ve ekonomik büyüklüğünün BRIC ülkelerine kıyasla daha düşük olacağı öngörülmüştür (Wilson ve Purushothaman, 2003).

	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Güney Afrika	BRICS'in Dünya İçerisindeki Konumu (%)
Yüz Ölçümü (bin km²)	8,5	17,1	3,2	9,5	1,2	7,7
Nüfus (milyon)	211	144	1,336	1,397	58	41,2
Satın alma gücü paritesine göre GSYİH (milyar Amerikan doları)	3,2	4,2	9,6	23,4	0,76	31,1
İhracat (milyar Amerikan doları)	223	422	323	2,49	90	18,9
İthalat (milyar Amerikan doları)	177	243	478	2,06	88	15,9
Dış Ticaret Hacmi (milyar Amerikan doları)	400	665	801	4,55	178	17,4
Büyüme Oranı (%)	1.1	1.3	5.0	6.1	0.2	-
Küresel Ateş Gücü Sıralaması³	13	2	4	3	32	-

Tablo 1: BRICS Ülkelerinin Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri-2019 (International Money Fund, 2019; World Trade Organization, 2019; Global Firepower, 2019).

Tablo 1 incelendiğinde Goldman Sachs tarafından geliştirilen tahminlerin (çoğunlukla) karşılandığı görülmektedir. BRICS ülkelerinin, dünya toplamı ile kıyaslandığında, satın alma gücü paritesine göre GSYİH'si beklentilerin daha ötesine geçerek, yüzde otuz ikiye ulaşmakta ve böylece G6'nın da üzerine çıkmaktadır. Ayrıca üye ülkeleri dört ayrı kıtada bulunan BRICS'in dünya nüfusunun yaklaşık yüzde kırk ikisini temsil ettiği ve küresel ateş gücü sıralamasında ise önemli derecelere sahip olduğu da anlaşılmaktadır. Bu ifade edilenlerden hareketle, BRICS'in hem iktisadi ve askeri kapasiteleri hem de avantajlı coğrafi konum ve nüfus yoğunlukları bakımından diğer gelişmekte olan ülkelere farklılık gösterdiği için yükselen güçlere dönüştüğü idrak edilmektedir.

Küresel ekonomik büyümenin önemli bir kısmını meydana getiren ve güç dengesindeki değişimin ana sorumluları olan BRICS ülkeleri, uluslararası arenada gittikçe artan siyasi etkilere de sahip olmaktadır. Bu cihet üzere, 2006 yılında 61'inci BM Genel Kurulu'nda Rusya başkanlığında bir araya gelen Brezilya, Hindistan ve Çin kurumsal bir örgüt olarak hizmet etme kararı alarak, (devlet adamları zirvesiyle) resmileşme yönündeki ilk adımı atması ve kısa bir süre sonra Birinci BRICS zirvesini gerçekleştirmesi yukarıda ifade edilenleri kanıtlar niteliktedir (Parlar Dal, 2018). BRICS diyalogunun ve işbirliğinin geleceği, kalkınma yardımları, enerji ve gıda güvenliği ile iklim değişikliği zirvede tartışılan konular arasında yer almıştır. Birinci zirve, gelişmekte olan ülkelerin Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası finansal kuruluşlarda daha yüksek bir sesle temsil edilmesini isteyen bir bildiri ile sona ermiştir (China Daily, 2017). Birinci zirvenin ardından 2010 yılında Brasilia'da; 2011 yılında Sanya'da; 2012 yılında Yeni Delhi'de; 2013 yılında Durban'da; 2014 yılında Fortaleza'da; 2015 yılında Ufa'da; 2016'da Goa'da; 2017 yılında Xiamen'de; 2018 yılında Johannesburg'da ve son olarak 2019 yılında Brasilia'da BRICS zirveleri gerçekleştirilmiştir (2019 Brazilian Presidency in BRICS, 2019).

BRICS zirvelerinde, üye devletler arasındaki çok taraflı diyalogu güçlendirmek, diğer kıtalarla, ülkelerle ve örgütlerle olan işbirliklerini geliştirmek/genişletmek, çok taraflı ticaret sistemini desteklemek, ekonomik ve siyasi yaptırımlara karşı durmak, IMF ve DB gibi uluslararası finansal kuruluşların reforme edilebilmesi için girişimlerde bulunmak, gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilir kalkınmalarını teşvik etmek ve uluslararası terörizmi kınamak gibi hususlar tartışılmıştır (2019 Brazilian Presidency in BRICS, 2019).

BRICS Zirvelerinin sonuç bildirgeleri incelendiğinde, üyelerin gelişmekte olan ülkelerle yürüttüğü ikili ve çok taraflı münasebetler sayesinde Küresel Güney'in temsilcisi olarak nitelendirildiği anlaşılmıştır. Ancak BRICS bu sorumluluğu üstlenirken sadece karşılıklı münasebetleri geliştirmeye önem vermemiş aynı zamanda ekonomik rekabetçiliğin ve ekonomik büyümenin artmasına katkıda bulunan stratejiyi de benimsemiştir. Bu sayede küresel ticaret ve finans sistemini dengeleme misyonuna kavuşan BRICS, Batı ülkelerinin küresel yönetimdeki baskınlığını azaltmıştır. BRICS tüm bu ifade edilenleri gerçekleştirirken, sistemde meydana gelen ihtilaflar ve çatışmalar karşısında politik çözümler üretilmesinden taraf olduğunu belirterek, askeri tedbirlere ve yaptırımlara karşı çıktığını ifade etmiştir (Thakur, 2014: 1795-1797; Hashiru ve Tüfekçi, 2018: 12).

BRICS ülkeleri global iktisadi düzeni istikrara kavuşturmak için düzenli olarak gerçekleştirdiği toplantılar sırasında Batılı finans çevrelerine, yani Bretton Woods kuruluşlarına yönelik memnuniyetsizlik bildiriminde bulunduğunu da açıklamıştır. Bretton Woods'un acil kredi arayan ülkelerde zorlayıcı tedbirler uygulamış olması, bu durumun çıkış noktasını oluşturmuş ve artık onları küresel kalkınma finansmanına alternatifler aramaya itmiştir. İşte BRICS ülkeleri, küresel finans sisteminde daha etkin rol oynayabilmek için 2014 yılında Brezilya'nın Fortaleza şehrinde "Kapsayıcı Büyüme: Sürdürülebilir Çözümler" temasıyla gerçekleştirilen 6. BRICS Zirvesi'nde önemli kararlar almıştır. Üye ülkeler kalkınma ihtiyaçlarını giderme ve altyapı boşluklarını doldurma sürecinde finansman kısıtlamalarıyla karşı karşıya kalmamak için Yeni Kalkınma Bankası adında bir banka kurulmasına yönelik anlaşma imzalandığını duyurmuştur. BRICS Bankası faaliyetlerine başlamasının ardından küresel ticaret sistemine hakim olan DB'nin, IMF'nin ve Amerikan dolarının etkilerinin azalacağına yönelik projeksiyonlar geliştirilmeye başlanmıştır (University of Toronto BRICS Information Centre, t.y.; Russia Today, 2014).

Gelişmekte olan ülkelerin mümessili olarak görülen bu grubun, aslında homojen olmadığı, üyelerinin stratejik ve jeopolitik çıkar çatışmaları içerisinde buldukları ve bazı alanlarda fikir ayrılıkları yaşadıkları da bilinen bir gerçektir. Hindistan, Çin'in Kuşak ve Yol Projesi'nde yer almak istememesi ve hatta projeye kuşkuyla bakması bu fikir ayrılığını somutlaştırmaktadır. Yine Güney Afrika'nın bütün Afrika kıtasında söz sahibi olmak istemesi, özellikle son dönemde Afrika'da önemli bir etki alanı oluşturan, Çin ile çıkar çatışması riskini arttırmaktadır (Parlar Dal, 2018). Ayrıca Hindistan ve

Çin, giderek artan enerji ihtiyacının ve gıda taleplerinin olduğu bir ortamda, yüksek enerji fiyatları konusunda Rusya ile problem yaşamaktadır; Brezilya ise hem Çin'in rekabetçi ihracatından zarar gördüğünü iddia etmekte hem de artan gıda taleplerinden dolayı kazanç sağlamaktadır (Thakur, 2014: 1792). Bunlara ek olarak BRICS üyeleri arasında iktisadi ve siyasi farklılıklar da göze çarpmaktadır. Çin ve Rusya bir tür devlet kapitalizmi uygulayan otoriter rejimlere sahipken; Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika demokrasiyle yönetilmektedir. Benzer şekilde Rusya ve Brezilya doğal kaynaklarda ve tarımda uzmanlaşmış olan ürün ihracatçısı ülkeler iken; hizmetlerde uzmanlaşan Hindistan ile imalatta uzmanlaşan Çin ürün ithalatçısı konumuna ulaşmıştır (Heywood, 2013: 273).

Orta güç kategorisinde yer alan ve küresel yönetişimde söz sahibi olmak isteyen bir diğer aktör de Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya'dan oluşan MIKTA'dır. Müşterek fikirleri ve benzer menfaatleri olan, çok taraflı yapıyı güçlendirmek isteyen ve küresel yönetişimi teşvik etme taahhüdünde bulunan MIKTA, 25 Eylül 2013 tarihinde üye ülkelerin Dışişleri Bakanlarının katılımıyla gerçekleştirilen toplantıyla başlatılmıştır (Engin ve Baba, 2015:18). Dünyanın en iyi yirmi ekonomisi (G20⁴) içerisinde yer alan ve bugünün değişmekte olan dünyasında aktif bir rol oynayan bu platform, küresel yönetişimin daha fazla işlerlik kazanmasına, küresel mekanizmalarda ihtiyaç duyulan reformların hayata geçirilmesine ve gerek bölgesel gerekse küresel problemlerin çözülmesine yönelik iş birlikleri yapmayı hedeflemiştir (Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs, 2018). MIKTA ülkeleri aşağıda yer alan müşterek hususlar üzerinden dikkatleri çekmiştir (Karagöl, 2014; Engin ve Baba, 2015);

- Bölgelerinde aktif rol üstlenmeleri,
- Gelişmekte olan ülke statüsünde bulunmaları,
- Açık ekonomik model yapısını benimsemiş olmaları,
- (Farklı yönetim biçimlerine rağmen) çoğulcu bir sistemle yönetilmiş olmaları.
- G20 içerisindeki (gelişmiş ve gelişmekte olan) ekonomiler arasında diplomatik, coğrafi ve siyasi açılardan köprü görevi görmeleri.

	Meksika	Endonezya	Güney Kore	Türkiye	Avustralya	MIKTA'nın Dünya İçerisindeki Konumu (%)
Yüz Ölçümü (bin km²)	1,964	1,904	99	783	7,692	2.43
Nüfus (milyon)	127	270	51	83	25	7.2
Satın alma gücü paritesine göre GSYİH (milyar Amerikan doları)	2,6	3,3	2,2	2,3	1,3	8.6
İhracat (milyar Amerikan doları)	472	167	542	171	272	8.6
İthalat (milyar Amerikan doları)	467	170	503	200	214	8.1
Dış Ticaret Hacmi (milyar Amerikan doları)	939	337	1,045	371	486	8.4
Büyüme Oranı (%)	-0.1	5.0	2.0	0.9	1.9	-
Küresel Ateş Gücü Sıralaması	38	16	7	9	19	-

Tablo 2: MIKTA Ülkelerinin Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri-2019 (Eurostat, 2019; World Bank, 2019; Global Firepower, 2019).

Tablo 2 incelendiğinde, ülkelerin demografik özellikleri ve dış ticaret hacmi farklılık göstermiş olsa da büyüme oranlarının ve GSYİH'nin paralellik gösterdiği görülmektedir. Özellikle üye ülkelerin büyüme oranı diğer G20 ülkelerinin büyüme oranıyla birlikte değerlendirildiğinde, MIKTA'nın yüksek büyüme rakamlarını yakaladığı idrak edilmektedir. Ayrıca 2019 Küresel Ateş Gücü çizelgesinde ilk on ülke arasında Türkiye ve Güney Kore'nin yer alması MIKTA'nın küresel arenada elini güçlendiren etmenler arasında yer almaktadır.

Dolayısıyla, üye ülkeleri dört farklı kıtada bulunan MIKTA, aralarındaki uzak mesafelere rağmen ekonomik ve sosyal göstergelerindeki benzerliklerinden ötürü müşterek hedefler dahilinde bir araya gelebildiği anlaşılmaktadır.

MIKTA üye devletleri hem uluslararası politikada daha etkin görevler alabilmek hem de ikili ve çok taraflı ilişkilerini derinleştirebilmek için 2013-2018 yılları arasında on üç Dışişleri Bakanları toplantısı gerçekleştirmiş ve bu toplantılara öncülük etmesi için ortak vizyon bildirgesi benimseyerek yedi öncelikli tema tanımlamıştır (Patrick, 2018). Söz konusu temalar aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- Ticaret,
- Barışı koruma
- Cinsiyet eşitliği,
- Sürdürülebilir kalkınma,
- Demokrasi ve insan hakları,
- Enerjiye erişim ve yönetim,
- Küresel güvenlik ve terörle mücadele.

BRICS ve MIKTA akronimleri üzerinde değerlendirmeler yapılırken, küresel yönetim konseptine birçok yerde başvurulduğu gözlemlenmiştir ve bu nedenle açıklanması elzem görülmüştür. Kontrolün uygulaması yoluyla hedeflerin takip edilmesinin uluslarüstü tepkilere sahip olduğu aileden uluslararası organizasyonlara kadar insan faaliyetlerinin her seviyesindeki yönetim sistemleri olarak tanımlanan küresel yönetim (Rosenau, 1995: 13), gücünü hükümetlerin olmadığı yönetim dünyasında G20 başta olmak üzere çeşitli organizasyonlar, işletmeler ve Sivil Toplum Kuruluşlarından almış; temel dinamiklerini ise anlaşmalar, yasalar, gelenekler, normlar ve etik standartlar oluşturmuştur. Bu nedenle çoklu dinamikler tarafından yönlendirilen küresel yönetim, BRICS ve MIKTA gibi yükselen güçlerin kendi çekim alanlarını oluşturmaları gerektiğine inandığı bir alan olarak mevcudiyet göstermiş ve özellikle yirmi birinci yüzyılın hızlı ve kaotik yapısı ona daha çok gereksinim duyulduğunu hissettirmiştir (Çolakoğlu ve Hecan, 2015: 144-146).

3) Avrupa Birliği'nin Dış İlişkileri

Ruslar Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının ortaya çıkardığı yıkıcı etkileri minimize edebilmek için Avrupa Bütünleşmesi idealini gerçekleştirmek isteyen Avrupalı uluslar, günümüze kadar çeşitli örgütsel aşamaları deneyimlemiştir. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğundan Avrupa Ekonomik Topluluğuna, Avrupa Topluluklarından Avrupa Birliği'ne (AB) kadar birçok isim ve form değiştiren bu bütünleşme girişimi,

çağdaş meydan okumalara karşı müşterek politikalar geliştirmek ve farklı bölgelerde yer alan ülkelerle iş birliği çerçeveleri oluşturmak için önemli hukuki düzenlemeleri gerçekleştirmiştir (Dinan, 2007: 1127-1132).

1987 yılında yürürlüğe giren ve dış politika karar alma sürecindeki uyumu sağlamak üzere dizayn edilen Avrupa Tek Senedi, bahsedilen hedeflere yönelik üstlenmelerin ilkinin temsil etmiştir (Delegation of the European Union to Turkey, t.y.). Üye devletlerin tek sesliliği sağlamak için attığı bir diğer adım da Maastricht Antlaşması olmuştur. Anlaşma ile mevcut olan iktisadi bütünleşme başta siyaset olmak üzere diğer alanlara kaydırılmak istenmiş ve bu idealleri gerçekleştirebilmek için üç sütunlu yeni hukuki yapı tesis edilmiştir (European Union, t.y.). Ancak Topluluk (müşterek dış politikalar geliştirebilmek için) aralarında antant kalmalarına rağmen 1990'lı yılların başlarında meydana gelen Birinci Körfez Savaşı'nda ortak tutumsuzluk sergilemiş ve Soğuk Savaş sonrasında Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini içine alacak yeni bir genişleme eğilimine karşılık derinleşme mekanizmaları geliştirememiştir (Büyüktanır, 2010: 94). AB bu durumu ortadan kaldırmak için 1997 yılında Amsterdam ve 2003 yılında Nice Anlaşmasını imzalamıştır. Ancak bu anlaşmalar ulusal Avrupalı kimliğini (AB kimliğine kıyaslandığında) bir adım öne çıkardığı için Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının (ODGP) devletlerarası bir alanda gelişme kaydetmesine neden olmuş ve böylece Birlik dış politika yapım sürecinde bütünlük sağlayamamıştır (Akdemir, 2018: 190).

Destek Veren Ülkeler	Destek Vermeyen Ülkeler	Karşı Çıkan Ülkeler	Kesin Tavır Alamamış Ülkeler
- İngiltere - İspanya - İtalya - Danimarka - Hollanda	- Almanya - Fransa - Yunanistan	- Avusturya - Belçika - Lüksemburg	- İrlanda - Portekiz - İsveç - Finlandiya

Tablo 3: Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Irak Savaşı Sırasındaki Tavrıları (BBC News, 2003).

Ortak Tablo 3 incelendiğinde, AB'ye üye devletlerin uluslararası arenada meydana gelen siyasi gelişmeler karşısında birbiriyle çelişen stratejileri takip edebileceği Irak savaşı sırasındaki tavrıları ile gözler önüne serilerek, dış politika yapım sürecinin ulusal kaygılar çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Dolayısıyla savaş sırasında, birbirinden farklı düşünen üye devletlerin örgütün uluslararası aktör imajına

verdiği zarar ve böylece ortak dış politika yapım sürecinin ne kadar hassas olduğu öne çıkmaktadır.⁵

Bu anlatılanlardan hareketle, AB'nin Latin Amerika'dan Asya'ya ve Afrika'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada çok yönlü ilişkiler yürüterek hem küresel bir referans nesnesi haline gelmeyi hem de müşterek dış politikalar geliştirmeyi arzulayan bir aktör olduğu anlaşılmaktadır. Ancak üye devletlerin belirli politika alanlarında bağımsız kalmak isteklerinden ötürü dış politika yapım sürecinde arzu edilen tek sesliliğin yakalanamadığı gözlemlenmektedir.

a) Avrupa Birliği - Yükselen Güçler İlişkisi

Avrupalı ülkeler, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren dış politika yapım sürecinde çok taraflı münasebetler geliştirirken örgütsel tek sesliliği yakalayabilmek adına çeşitli mekanizmalar geliştirmişlerdir. Ancak her ulusun şahsi menfaatleri doğrultusunda dış politika geliştirdiği göz önüne alındığında, söz konusu mekanizmaların sadece Avrupa kıtasına, değerlerine ve liberal düzene yönelik müşterek bir algının oluşturulmasında önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda AB'nin gelişim sürecini inceleyen Smith (2013), "Soğuk Savaş Sonrası (1990-2001)" olarak adlandırdığı başlangıç döneminde AB'nin genişleme siyaseti sayesinde Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanan ülkeleri kendi bünyesine dahil ederek, Avrupa'yı yeniden dizayn ettiğini savunmuş; ardından, "Soğuk Savaş Sonrasının-Sonrası (2001-2008)" döneminde Birliğin daha geniş güvenlik yapıları oluşturduğunu ve böylece Avrupa değerlerinin korunması dahilinde misyon edindiğini vurgulamış; son olarak, "Soğuk Savaş Sonrasının-Sonrasının-Sonrası (2008-günümüz)" döneminde ise yükselen güçlerin güvenlikleştirmenin olduğu bölgelerde daha aktif rol oynadığını ve AB'nin bu yeni konjoktüre ayak uydurmakta zorlandığını savunmuştur (Smith, 2013: 660).

AB, Smith tarafından formüle edilen dönemlerde sistemdeki varlığını güçlendirebilmek için sahip olduğu (sivil ve normatif) güç kapasitelerini kullanarak bir takım fırsatlar aramıştır. Birlik yirminci yüzyılın sonlarına doğru kurumsal yönetim kapasitesi ve ekonomik bütünleşmesi sayesinde çok taraflı ticaret ve kalkınma yardımı sisteminde önemli aktörlerden biri haline gelmiş ve onun bu rolü Kyoto Protokolü ile çevre konularını da içine alacak şekilde genişlemiştir (Smith, 2013: 661). Ancak ifade edilen bu durum, 2007 yılında etkilerini göstermeye başlayan Mortgage Krizi'nin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile yakın ilişkiler içerisinde olan bazı AB ülkelerine sıçraması üzerine tersine işlemeye başlamıştır. Artık

buhranın da etkisiyle Batı'nın geliştirdiği liberal düzene küresel yönetişimde söz sahibi olmak isteyen ve küresel üretim süreci içinde yeni tercihler yapan BRICS ve MIKTA gibi yükselen güçler tarafından meydan okunmuştur (Narlikar, 2013: 562; Erarslan ve Timurtaş, 2015).

i. 2008 Ekonomik Krizi'nin Avrupa Birliği'ne Meydan Okuması

ABD Merkez Bankası, 11 Eylül saldırılarından sonra ekonomisini canlandırabilmek için (konut kredilerini de içerisine alan) kredilerin faiz oranlarında indirimde gitmiştir. Düşük faiz oranları sayesinde ekonominin daha iyiye gitmesi tahmin edilirken, Mortgage kredisi veren bankalar kredilerin geri dönüşünü beklemeden yatırım bankalarına satarak menkul kıymetleştirmiş ve bu durum neticesinde borçlu kuruma ödeme yapılmamasından dolayı borçların birikmesine ve bir süre sonra ekonomik krizin patlak vermesine neden olmuştur. Mortgage Krizi zaman içerisinde finansal yapısı zayıf olan İspanya, İtalya, Portekiz ve Yunanistan gibi AB üyesi ülkeleri de etkisi altına alarak bir borç krizinin yaşanmasına sebebiyet vermiştir (Erarslan ve Timurtaş, 2015). Avrupa-Atlantik bölgesi başta olmak üzere dünyanın yaşamış olduğu finansal ve dış borç krizi, uluslararası sistemde yer alan aktörlerin temel pozisyonlarının değişmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda BRICS ülkeleri, Avrupa'daki krizle başa çıkabilmek için IMF'nin hazırlamış olduğu fonun yaklaşık olarak yüzde on sekizini kendisi karşılamıştır. Söz konusu yardım paketinin yükselen güçler için ne anlam ifade ettiği irdelendiğinde, iki önemli sonuç üzerinde durulmuştur. Bu sonuçlardan birincisini, yükselen güçler arasındaki müşterek düşüncenin, küresel finansal istikrara tehdit oluşturan bir durumun içerisinde küresel sonuçlar barındırdığı inancı oluşturmuşken; ikincisini ise 2008 Küresel Ekonomik Krizi'nden Batılı (yerleşik) güçlere kıyasla daha güçlü bir şekilde çıkan ve böylece ekonomik potansiyelleri tecrübe edilen yükselen güçlerin AB'ye meydan okumaya başlaması teşkil etmiştir (Keukeleire ve Hooijmaaijers, 2013: 5).

ii. BRICS ve MIKTA Ülkelerinin Avrupa Birliği'ne Meydan Okuması

İkinci Dünya Savaşı sonrasında endüstrileşme yolunda süratli bir kalkınma hamlesi gerçekleştiren Asya Kaplanları, gelişmekte olan ülkelere kıyaslandığında kısa vadede tüm dünyaya meydan okuyabilen bir ekonomik güç olarak değerlendirilmiş ve yüksek büyüme oranlarıyla birçok otorite tarafından ekonomik kalkınma modeli olarak görülmüştür.

Ancak 1997 yılının Temmuz ayında Tayland bahtında meydana gelen devalüasyonla birlikte Güney Doğu Asya ülkelerinde devalüasyon zinciri başlamış ve aynı yılın Ekim ayında döviz spekülörleri tarafından Hong Kong'un ABD doları ile uzun süredir devam eden bağlantısına karşı harekete geçtiğindeyse küresel bir problem haline gelmiştir. Nitekim Hong Kong hisse değerlerinin yarısını kaybetmiş ve borsa düşüşleri yaşamış; Güney Kore kredi alabilmek için IMF'ye başvurmuş; Japonya'nın en büyük ve en prestijli finansal kuruluşu (Yamaichi) batmış; Endonezya rúpisine duyulan güven azalmış ve krizin başlamasının ardından değeri düşmüştür. Görüldüğü üzere 1960'lardan beri hızlı bir ekonomik gelişim rüzgarına kapılan Kaplanlar, birkaç yıl içerisinde ekonomik krizin eşiğine gelmiştir (BBC News, 1998).

Asya Kaplanları örneğinde görüldüğü üzere ülke gruplarının sadece gelişmekte olan ekonomilere sahip olması, onların yükselen güçler olarak değerlendirilmesi için yeterli gelmemektedir. Bu durumda BRICS ve MIKTA tarafından AB'ye yönelik gerçekleştirilen meydan okumanın, Japonya ve Asya Kaplanları gibi önceki gruplaşmaların motivasyonlarından farklılık göstererek, daha geniş ölçüde sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Böylece sadece finans ve ekonomiden ziyade diğer spesifik konuları da ele alan bu meydan okumalar yükselen güçleri dünyanın en büyük hammadde tüketicisi konumuna erdirmişdir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak, yükselen güçler, AB'nin kalkınma ve güvenlikte öncü rol oynadığı Sahraaltı Afrika gibi bölgelere yönelik ilgisini arttırmış ve kalkınma işbirliği ve insani yardım konularında Batılı ülkelere kıyasla daha aktif bir rol oynamasına neden olmuştur (Renard, 2010: 7-8; Smith, 2013: 662-663).

22 Mart 2011 tarihinde The Times'ın düzenlemiş olduğu Afrika CEO Zirvesi'nde, Orta Afrika'da yer alan ve 7 Ocak 2019 tarihinde darbe girişiminde bulunulan yer altı zengini Gabon'un Cumhurbaşkanı Ali Bongo Ondimba şu sözleri söylemiştir: "Avrupalıları son yirmi yılda daha az görür olduk ve bugün Çin, diğer yükselen güçler veya Amerikalılar tarafından doldurulan bir boşluk oluşturduk. Avrupa ve özellikle İngiltere artık yok. Neredesiniz arkadaşlar?" (The Times, 2011; BBC News, 2019). Bu irade beyanıyla ekonomik gücün yükselen güçlere doğru kaydığını ve yükselen güçlerin de ilgisini Afrika'ya yönlendirdiğini belirten Cumhurbaşkanı, önemli bir soruyu da gün yüzüne çıkarmıştır: "yükselen güçler Afrika'ya neden gelmiştir?"

Bir milyanın üzerinde nüfusuyla ve artan pazar talebiyle potansiyel olarak kârlı ve büyük ölçüde bakir bir kıta olan Afrika, BRICS ülkelerinin ticari menfaatlerini korumak ve

uluslararası meşruiyetlerini arttırmak için elverişli bir bölge haline gelmiştir. Zengin mineral ve hammadde rezervlerine sahip olan Afrika'nın doğal kaynaklarına erişme arzusu ve Afrika kent merkezlerinin bankacılık, telekomünikasyon, enerji ve ulaştırma gibi hizmetlerin altyapısını, fiziksel altyapı gelişimi ile bağlantılı olacak şekilde inşa etmeyi gerektirmiş olması BRICS için ulusal fırsat alanları oluşturmuş ve böylece Batı etkisinin sınırlandırıldığı bir alan haline gelmiştir (Soko ve Mzukisi Qobo, 2016).

Afrika kıtası ile siyasetten ekonomiye, bilim ve teknolojik gelişmelerden sosyal ve kültürel değerlere kadar birçok alanda en çok münasebet geliştiren BRICS ülkesi Çin'dir. Çin son yıllarda gelişmiş ekonomilerden ziyade daha hızlı büyümeye sahip olduğu için Sahraaltı Afrika ile iktisadi açıdan en yakın ilişki içerisinde olan ülkeler arasında yer almıştır. Çin'in büyüyen ekonomisinin hammaddeye olan ihtiyacı ve Sahraaltı Afrika'nın yer altı zenginliği aktörler arasındaki ilişkileri güçlendirmiştir. Öyle ki, 2000 yılından 2017 yılına kadar Çin'in Afrika ile olan ticaret hacmi yirmi iki kat artarak yüz yetmiş milyar doları aşmıştır (Drummond ve EstelleXueLiu, 2013; Ministry of Commerce People's Republic of China, 2018). Anlatılanlar doğrultusunda Çin'in Afrika'ya yönelik stratejisinin temelini, Afrika petrolü oluşturmaktadır. Tayvan'ın diplomatik açıdan ötekileştirilmesi de Çin'in Afrika'daki diğer hedefi haline gelmektedir. Çin kıta ülkelerinin Tayvan'ı tanımamaları ve kendi pozisyonunu desteklemeleri için bu ülkelerle bağlarını güçlendirme yoluna gitmiş ve elli üç Afrika ülkesinden kırk altısının Tek Çin Politikasına destek vermesini sağlamıştır. Çin yönetiminin Afrika'daki hedeflerinden bir tanesi de Afrika ülkelerinin BM oylamaları sırasında kendisinden yana tavır almalarını sağlamaktır. BM Genel Kurulu'nda yüzde yirmi sekizlik payıyla elli dört ülkeyi temsil eden Afrika kıtasının desteğini kazanmak, başta insan hakları olmak üzere birçok meselede diplomatik destek görmek anlamına gelmektedir (Hashiru ve Tüfekçi, 2018). Bunların ötesinde, büyük emek kaynakları rezervuarına sahip olan Afrika kıtası, Çinli üreticiler için ayrıca bir önem taşımaktadır. Şöyle ki Çin'de artan işgücü maliyetlerinden dolayı emek yoğun endüstrilerin büyük bir bölümü Afrika'ya taşınmıştır. Çin hükümeti bu taşınma işlemi gerçekleştirilirken bölgeye yaklaşık kırk milyar dolar doğrudan yatırım yapmış ve böylece Afrika'nın dördüncü büyük yatırımcısı olmuştur (Kingah, 2011:10; United Nations Conference on Trade and Development, 2018).

Diğer taraftan, Afrika kıtası ile en yoğun ilişkiler geliştiren MIKTA ülkesi ise Türkiye'dir. Türkiye'nin on beşinci yüzyıldan itibaren ilişki içerisinde olduğu Afrika kıtasına

yönelik politikalarının temel amacı, bölge ülkelerinin politik, sosyal ve iktisadi kalkınmasına yardımcı olmaktır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'nin Somali-Somaliland arasındaki görüşmelerde arabulucu rolü üstlenmesi ve Sahraaltı Afrika ülkelerinin yeniden yapılanmasını sağlamak için kalkınma yardımlarında bulunması yukarıda ifade edilenleri kanıtlar nitelikte olmuştur. Türkiye'nin uygulamış olduğu kamu diplomasisi sayesinde Afrika'da en fazla varlık gösteren yükselen güçler sıralamasında Çin, Hindistan ve Brezilya'dan sonra dördüncü ülke olmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y.).

Bu ifade edilenlerden hareketle, yükselen güçlerin Avrupalı ülkelerin birçok alanda etkin olduğu Afrika kıtasına yönelik stratejiler geliştirdiği anlaşılmakta ve böylece AB'nin meydan okumalarla karşılaştığı düşünölmektedir. Ancak söz konusu meydan okumaların sadece ilgili bölge üzerinde yoğunlaşmadığının ve diğer alanlara da yayıldığının bilinmesi gerekmektedir. Şöyle ki Asya Kaplanlarının egemen olduğu ihracat pazarlarını ele geçiren ve Batının etkilerini sınırlandıran Çin, 2008 Ekonomik Krizi'nden kilit bir küresel aktör olarak çıkmış ve (krizden sonra) ekonomisi yüzde dokuz büyüme göstermiştir. Ayrıca Çin yükselen güç statüsünü destekleyebilmek için etkileyici bir askeri güce de sahip olmuş ve Stockholm Barış Antlaşmaları Enstitüsü'nün (SIPRI) 2019 yılı raporuna göre savunma bütçesi bir önceki yıla göre yüzde beş artarak 261 milyar dolara yükselmiştir. Bu durum Çin'i ABD'den sonra en fazla askeri harcama yapan ülke konumuna taşımıştır (SIPRI, 2020). Hindistan ise BRICS içerisinde ikinci en büyük ekonomi olmuş ve ilerleyen dönemlerde yüzde yediden fazla büyüme tahmininde bulunulmuştur. Hindistan askeri yetkinlik düzeyinde de dünya sıralamasında beşinci en fazla savunma harcaması yapan ülke olmuş ve Küresel Ateş Gücü Sıralamasında dördüncü sırada yer almıştır. Böylece, Hindistan'ın Çin'in yolunu takip edeceği ancak küresel arenadaki tesirinin daha az etkili olacağı düşünölmektedir (Renard, 2009: 30). Rusya da ekonomik büyümesini Devlet Başkanı'nın tahminlerinin üstüne çıkararak, 2017 yılında yüzde 1.7, 2018 yılında ise 0.1 oranında gerçekleştirmiştir. Ayrıca Rusya savunma harcamalarında Çin'den sonra dördüncü ülke olmuştur (World Bank, t.y.). Ayrıca Brezilya, Türkiye ve Güney Afrika ve Endonezya da bölgelerinde önemli etkilere sahip olan yükselen güçler arasında yer almıştır. Ancak burada Endonezya'ya IMF'nin raporlarında ayrı bir yer verildiği gözlemlenmektedir. Söz konusu rapordaki Endonezya için 2019 yılından sonra yüzde beşten fazla büyüme öngörölmekte ve 2030 yılına kadar dünyanın beş büyük ekonomisi arasında

yer alacağı iddia edilmektedir. Yine aynı raporlarda 2050 yılına kadar Endonezya ile birlikte Türkiye, Meksika, Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in G7'nin yarısından daha fazlasını temsil edeceği tahmin edilmektedir (Renard, 2009: 21-30; Hawksorth ve Gordon Cookson, 2019).

BRICS kurumsal bir örgüt çatısı altında çalışmalarına başladıktan kısa bir süre sonra ekonomik gücü tahmin edilenden daha fazla büyümüş ve böylece elde ettiği ekonomik gücü uluslararası karar verme mekanizmalarıyla uyumlu hale getirmiştir. Avrupalı devletlerin Bretton Woods kuruluşlarında aşırı temsil edilmesine karşı girişilen mücadele ifade edilen durumun ilk somut göstergesi olmuş ve bunu Avrupa-Atlantik bölgesinde meydana gelen finansal ve dış borç krizi desteklemiştir. Yükselen güçler bu adaletsiz dağılımı bertaraf edebilmek adına 2010 yılında yapılan G20 Zirvelerini kendi kararlarını kabul ettirmek için bir vasıta olarak kullanmış ve önemli başarılar elde etmiştir. Şöyle ki 2010 yılında IMF oylama sisteminde değişiklik yapılmış ve yükselen ve gelişmekte olan ülkelerin toplam hissesi yaklaşık olarak yüzde beş artarak yüzde kırk dörde yükselmiş ve gelişmiş ülkelerin hissesi de aynı oranda düşüş yaşamıştır. Ayrıca yükselen güçlerin IMF kota payı da yaklaşık olarak yüzde dört artarak yüzde kırk ikiye yükselmiştir. IMF'nin ardından DB oylama sistemi de reforme edilmiş ve yükselen ve gelişmekte olan ülkelerin hissesi yüzde kırk yediye yükselmiştir. Ancak BRICS ülkeleri Bretton Woods kuruluşlarında eskiye nazaran daha güçlü etkilere sahip olmakla yetinmeyip, 2014 yılında Brezilya'da gerçekleşen zirvede üye ülkelerin projelerini harekete geçirmek ve diğer yükselen ve gelişmekte olan ülkelerin finansal kuruluşlarındaki çabalarını desteklemek için Yeni Kalkınma Bankası'nı kurduğunu açıklamıştır (International Money Fund, t.y.; World Bank, 2010; University of Toronto BRICS Information Centre, 2014). Bu bağlamda küresel iktisadi nizamda önemli değişiklikler gerçekleştiren ve Batı'nın etkisini sınırlandıran yükselen güçlerin, kalkınma işbirliği ve dış yardım politikalarında da AB'ye meydan okuduğu anlaşılmaktadır (Sanahuja, 2016: 2-3). Söz konusu meydan okumalar aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- Kalkınma çalışmalarında gelişmekte olan ülkelerin yükselişi ve Güney-Güney iş birlikleri (GGİ), geleneksel Kuzey-Güney ve donör/alıcı iş bölümünü ortadan kaldırmıştır. GGİ, AB'nin önde gelen koalisyonları olan Kuzey-Güney iş birliğinin (KGİ) güç ilişkileri, meşruiyeti ve yönetim düzenlemeleri hususunda geniş bir sorgulama yelpazesi sunmuştur,
- AB kurumları ve üye devletlerinin diğer resmi bağışçılardan daha fazla kaynak sağlamaya devam

etmesi ve daha yoğun Avrupalılaştırılmış strateji benimsemesi, GGI'nin kalkınma finansmanının kapsamının genişletilmesine ve giderek daha fazla özelleşmesine neden olmuştur,

- Küresel Güney olarak adlandırılan ve yükselen ekonomiler ve gelişmekte olan devletleri temsil eden yükselen güçler, KGI'nin geleneksel jeopolitiğine meydan okuyarak, dünyadaki yoksulluk haritasını ve küresel eşitsizlik kalıplarını değiştirmiştir.

Buraya kadar ifade edilenlere ek olarak, AB'nin karşılaşmış olduğu meydan okumalar üç farklı perspektiften ele alınabilir. Söz konusu meydan okumaların içeriğine geçmeden önce AB'nin Lizbon Anlaşması sayesinde çok taraflılık doktriniyle karakterize edilmiş bir aktör konumuna eriştiğinin ve belirli normlar etrafında kurumsallaştığının hatırlanması gerekmektedir çünkü AB için normlar sadece iktisadi ilişkileri ve politikaları değil aynı zamanda çevre ve sosyal meseleleri de kapsamaktadır. Bu bağlamda, yükselen güçler de tıpkı Avrupalılar gibi çok taraflılıktan yana tercihini yapmakta ancak bu seçimi farklı prensiplere bağlı olarak gelişmektedir (Örneğin, yükselen güçlerin öncelikleri ekonomik büyüme ve gelişme olmakla beraber [Avrupalı devletler tarafından üzerinde durulan] çevre, sosyal politika ve insan hakları gibi meselelerin ekonomiyi sınırlandırmasına izin vermemektedirler). Bu ön bilgilendirmelerin ardından yükselen güçlerin AB'ye yönelik meydan okumalarının ilk adımı AB'nin milenyumun başlamasıyla birlikte etkin çok taraflılık modelinin küresel standart haline geleceğine ve kendisini de bu sistemde merkezi bir konuma yerleştireceğine inanarak atılmıştır. Ancak bu düşünüşün ardından yaşananlar hem AB'nin kendi gücünün limitlerini hem de onun çok taraflılık anlayışının sınırlılığını gözler önüne sermiştir. İkinci olarak, çeşitli Asya ülkelerindeki güvensizlik duygusu ve çatışma riski, bu ülkelere (BRICS zirveleri ve MIKTA toplantıları gibi) tartışma forumlarının kapsamını genişletmek, müzakere etmek ve iş birliğini geliştirmek gibi fırsatları beraberinde getirmiştir. Ancak Avrupalılar bu diyalog ve iş birliği için oluşturulan kanalları üye ülkeler arasındaki farklılıklar, sınırlı kurumlar ve taahhütlere bağlılığın zayıf olduğundan dolayı önemsiz olarak değerlendirmiştir. Son olarak, bir önceki maddede bahsedilen söz konusu tartışma düzeni yükselen güçlere uluslararası müzakere süreçlerinde önemli pozisyon hakkı tanımış ve böylece AB'nin etkin olduğu kuruluşlarda rekabetçi çok taraflı bir yapıyla karşılaşmasına neden olmuştur. Bu süreç yükselen güçlerin kendi kurallarının yeterince benimsenmesine yardımcı olmasa bile Avrupalıların aşırı temsil hakkının bulunduğu

uluslararası kuruluşlardaki işleyişlerin değişimine katkı sağladığı düşünülmektedir (Keukeleire ve Hooijmaaijers, 2013; 9-12).

4) Avrupa Birliği'nin Yükselen Güçlere Yönelik Geliştirdiği Politikalar

Avrupa kıtası birkaç yüz yıl önce dünya küresinin kaderini belirleyen bir aktörken, günümüzde birçok açıdan güç kaybeden ve bir dizi meydan okumayla karşılaşan bir coğrafya olarak varlığını devam ettirmektedir. Dolayısıyla AB hem uluslararası sistemdeki faaliyetlerini sürdürmek hem de karşılaştığı meydan okumalarla başa çıkabilmek için stratejik ortaklık antlaşmalarından, zirve diplomalarına ve tam üyelik perspektifine kadar çeşitli mekanizmalar içeren bir dizi ilişki düzeni kurmaktadır.

AB'nin BRICS ve MIKTA'dan gelen meydan okumalara karşı vermiş olduğu diplomatik cevaplar/önlemler seti, stratejik ortaklık antlaşmaları ve zirvelerden oluşmaktadır. Çok taraflı bir düzenin baskın karakteri olan stratejik ortaklık anlayışı, Birliğin dış politika araçlarından birini temsil etmektedir. Stratejik ortaklık, gerçek bir ortaklık için ilkeler kümesi oluşturmayı, sektörel altyapıyı geliştirmeyi ve taraflar arasındaki öncelikli konuları belirlemeyi ve onlara odaklanmayı amaçlamaktadır. Bu ortaklıklar hem AB'nin etkin çok taraflılık anlayışına yönelik taahhütlerinin gerçekleştirilmesiyle uyum içerisinde hareket etmekte hem de BM'nin etkin çok taraflı yapısının temelini oluşturmaktadır. AB'nin stratejik diplomasisinin ana unsurlarından biri de zirve diplomalarıdır. Zirveler, diplomasının temsil ve müzakere gibi unsurlarını belirli kombinasyonlarda ve zamanlarda bir araya getirdikleri için stratejik oluşumlar olarak nitelendirilirler. AB'nin bazı ülkeler veya uluslararası kuruluşlarla düzenlemiş olduğu bu zirvelerde, münasebetlerin sağlam bir temelde somutlaştırılması için ekonomi gibi temel meselelere odaklanılmaktadır ve bu sayede stratejik ortaklığın altyapısı olarak faaliyet göstermektedir (Smith, 2016: 121-123; Smith, 2013: 664-665; Keukeleire ve Hooijmaaijers, 2013: 12-13).

Yaklaşımlar	
1.	Stratejik meseleler, stratejik ortaklık için değerlidir.
2.	Stratejik ortaklık, somut konulardaki iş birliğinden başlamaktadır.
3.	Zirveler, stratejik ortaklığın parçasıdır.
4.	Stratejik ortaklık, ikili ilişkilerin ötesine geçmektedir.

5.	Stratejik ortaklık, etkin çok taraflılıkla uyum içerisinde çalışmaktadır.
6.	Stratejik ortaklık, bölgesel yaklaşımlarla çalışmaktadır.
7.	Stratejik ortaklık, daha geniş stratejik çerçevenin bir parçasıdır.
8.	Stratejik ortaklık, ileri seviyede koordinasyon gerektirmektedir.
9.	Stratejik ortaklık listesi esnekler.
10.	AB için transatlantik ortaklık stratejik bir varlıktır.

Tablo 4: Thomas Renard'ın Temel Yaklaşımları (Renard, 2012).

Tablo 4 incelendiğinde AB'nin yükselen güçlere yönelik geliştirdiği stratejik ortaklık konseptine rehberlik eden ana yaklaşımların açıklandığı görülmektedir. Renard, Lizbon Antlaşması'ndan sonraki süreçte Birliğin dış politikasının temelini etkin çok taraflılık mucibince dizayn ettiğini ve yükselen güçler ile kurduğu iş birliğinin hedeflenen doğrultuda gerçekleşmesi için üye devletler ile kurumlar arasındaki uyumsuzluğun giderilmesini amaçladığını ve bu bağlamda ortaklığın kapsamının siyaset ve güvenlik alanlarından iktisadi konulara doğru genişlediğini ileri sürmüştür.

	AB'nin İlgili Ülke İle İthalatı (milyar euro)	AB'nin İlgili Ülke İle İhracatı (milyar euro)	Dış Ticaret Hacmi (milyar euro)	AB'nin İlgili Ülke İle Dış Ticaret Hacmindeki Sıralaması	İlgili Ülkenin AB İle Olan Dış Ticaret Hacmindeki Sıralaması
Brezilya	26,7	32,2	59,03	2	13
Rusya	144,4	87,7	232,1	1	5
Hindistan	39,5	38,2	77,7	1	10
Çin	362,01	198,2	560	1	2
Güney Afrika	18,9	23,02	41,9	1	19
BRICS Toplamı	591,5	379,3	970,8	-	-
Meksika	24,2	37,5	61,8	3	11
Endonezya	14,3	9,4	23,7	4	32
Güney Kore	47,3	43,3	90,7	3	9
Türkiye	69,7	68,2	138	1	6
Avustralya	8,2	30,8	39	3	21
MIKTA Toplamı	163,7	189,2	353,2	-	-

Tablo 5: AB'nin BRICS ve MIKTA Ülkeleri ile Ticaret İlişkisi-2019 (European Commission, 2019).

Biraz önce bahsedildiği üzere, AB'nin yükselen güçlere yönelik geliştirdiği stratejik ortaklık müessesesinin alçak politikaya doğru genişleyip genişlemediği Tablo 5 kullanılarak saptanacaktır. Dolayısıyla Tablo 5 incelendiğinde AB ile BRICS ve MIKTA ülkeleri arasında 1,5 trilyon euroya yaklaşan ticaret hacminin olduğu görülmektedir. AB'nin bu ülkelerle yapmış olduğu ticarete ekseriyetle üst sıralarda olduğu tetkik edilirken; söz konusu yükselen güçlerin AB ile yapmış olduğu ticaret sıralamasında ise ilk on ülke içerisinde beşinin yer aldığı ve AB'nin yaklaşık olarak ticaret hacminin yüzde otuz üçünü oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu anlatılanlar mucibince tarafların birbirleriyle ticaret yapmak konusunda istekli oldukları hissedilmekte ve Renard'ın (2012) belirtmiş olduğu üzere stratejik ortaklığın somut konulardaki iş birliklerinden ortaya çıktığı kanıtlanmaktadır.

Stratejik ortaklık çerçevesinin her ne kadar olumlu yönleri ifade edilse de aslında eksik taraflarının da varlığı bilinen bir durumdur. Bu doğrultuda antlaşmalar minvalinde meydana gelen ilk problem, stratejik ortaklık konseptinin neyi ifade ettiği ve üye devletler arasındaki algılanmış biçimi hakkındaki belirsizlik olmuştur. Şöyle ki çeşitli yıllık zirveler ve toplantılar haricinde, stratejik ortaklığın hangi anlama geldiği açıklığa kavuşturulamamıştır. İkinci olarak, stratejik ortaklığın taraflar arasındaki ilişkilere yeni bir dinamizm katmak, tutarlı ve eşgüdümlü uzun vadeli çerçeve sağlamak için fırsat sunduğu göz önüne alındığında, hangi politika alanlarında, hangi ortak hedef ve eylemlerin gerçekleştirileceği tam anlamıyla belirlenemediği için bu durumun konseptin etki kapasitesini azalttığı düşünülmektedir. Üçüncü olarak, AB tarafında bu ortaklığa liderlik yapacak kurumun muğlaklığı hususunda yaşanmaktadır. Örneğin, Avrupa Konseyi Başkanı ve Yüksek Temsilci müzakerelerde kilit aktörler olarak öne çıkarken, daha spesifik alanlarda verilen taahhütler genellikle Komisyonun etki alanına girmektedir. Son olarak, stratejik ortaklık tarihi ve kültürel miras mucibince odak devletlerle bireysel olarak düzenlendiği için tek bir şablonun belirlenemediği ortaya çıkmaktadır ve böylece birbirinden bağımsız bir şekilde gerçekleştirilemediği anlaşılmaktadır (Hess, 2012: 2; Renard, 2009: 39-40; Smith, 2016: 122-123).

Bu ifade edilenlerden hareketle, AB'nin yükselen güçlerden gelen meydan okumaları bertaraf etmek ve küresel arenadaki varlığını devam ettirmek için (içerisinde stratejik ortaklık konseptinin de yer aldığı) bir dizi münasebetler serisini tercih ettiği görülmektedir. Somut konulardaki iş birliklerinden başlayan stratejik ortaklık, tarafların birbirleriyle daha geniş koordinasyon içerisinde kalmalarına olanak sunmuş ve bu

bağlamda ekonomi gibi stratejik meselelerle ilgilenerek, münasebetleri bir üst noktaya taşımıştır. Ancak söz konusu iş birliği çerçevelerinin algılanışı, anlamı ve yönetimi hususunda muğlaklıkların yaşandığı tespit edilmiş ve bu durumun konseptin etki kapasitesini olumsuz bir şekilde etkilediği görülmüştür.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından altı Avrupa devleti ekonomik yapılanmalarını yeniden dizayn etmek ve aralarında tek sesliliğe doğru ilerlemek için Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kurmuştur.

Avrupalı karar vericiler tarihte ilk defa egemenliklerinin bir bölümünü uluslarüstü yapılanmaya devrederek, Avrupa Bütünleşmesini başlatmış ve dönemlerin şartlarına göre çeşitli süreçleri deneyimlemiştir. Avrupa Tek Senedi'nden Maastricht Antlaşması ve Lizbon Anlaşması'na kadar birçok hukuki üstlenmeyi yerine getiren Topluluk, bu süre dahilinde bugünkü AB formunu kazanmış ve küresel arenada karşılaşabilecekleri zorluklar bağlamında tek bir hukuki varlığa tahavvül etmek isteğini açıkça belirterek, farklı coğrafyalarda münasebetlerinin olduğu aktörlerin desteğini kaybetmemek ve diplomatik temaslarını çeşitlendirmek için gerekli altyapıyı hazırladıklarını düşünmüşlerdir (Schwarze, 2006). Ancak şimdi hem bu hedeflere hem de Batının geliştirdiği liberal düzene BRICS ve MIKTA gibi yükselen güçler tarafından meydan okunmaya başlamıştır. Nitekim 2008 yılında Avrupa-Atlantik bölgesini önemli derece etkileyen Küresel Ekonomik Krizi yukarıda ifade edilenlerin göstergesi olmuş ve böylece yükselen güçlerin küresel yönetim sürecinde önemli referans nesnelere biri haline gelmesine yardımcı olmuştur. Şöyle ki, yükselen güçler Avrupa devletlerinin bu krizi en az hasarla atlattığı için IMF tarafından sağlanan fonun bir kısmını karşılamış ve bu durum neticesinde ekonomik potansiyellerini açığa çıkarmışlardır. Yükselen güçler bu krizle birlikte AB'nin çeşitli lokasyonlarda geniş açılı politika yürütememesinden dolayı birkaç yıl öncesine kadar öncü konumda olduğu Sahraaltı Afrika gibi bölgelerde oluşan güç boşluklarını doldurmaya çalışmış, kalkınma işbirliklerini genişletmiştir. Ayrıca yükselen güçler Batılı devletlerin önemli ağırlığa sahip olduğu Bretton Woods kuruluşlarında daha fazla söz sahibi olabilmek için küresel yönetim mekanizmalarını kullanmış ve böylece hem oylamalarındaki etkinliği hem de kota payları artış göstermiştir.

AB yükselen güçler tarafından kaynaklanan bu meydan okumalara karşı durabilmek için çeşitli dış politika enstrümanlarını kullanarak politikalar üretmeye çalışmıştır.

Stratejik ortaklık konsepti ve zirve diplomasiyi biraz önce ifade edilen siyasi mekanizmalar arasında yer almıştır. Bilhassa ticaret gibi somut işbirliği çerçevelerinden başlayan bu mekanizmalar, AB ile yükselen güçler arasındaki münasebetleri bir üst noktaya taşımış ancak bu mekanizmaların idaresi ve algılanışı üzerinde muğlaklıkların yaşandığı tetkik edildiği için mevcut işbirliğine arzu edilen ölçüde destek vermediği anlaşılmıştır. Bu mucip üzere stratejik ortaklığın tarihsel arka planda yer alan bağlar dahilindeki yükselen güçlerle şahsi olarak gerçekleştirildiği ve bu nedenle tek bir modelin ortaya konulmadığı anlaşılmıştır.

Extended Abstract

The United States (US) and the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) emerged as two superpowers who could lead other states involved in the system during the Cold War period that emerged after World War II. The winner of this period, which lasted nearly forty-five years, was the US-led Western bloc, while the USSR was divided into fifteen independent states and placed on the losing side. In the process that followed these developments, the US took advantage of its former rival's status and became a unipolar force in the system. However, the terrorist attacks on September 11, 2001, showed that the system is not unipolar. After the attacks, American decision-makers declared war on terror and sought support from the international community. However, the international community did not respond wholeheartedly to the wishes of the US, and the system's unipolarity has become questionable. In this context, researchers such as Morton A. Kaplan (2005), who have analysed the system, claimed that the contemporary world order was transformed into a multilateral structure. In this new multilateral structure, some of the actors are rising powers who have significant global and regional influence, thanks to their economic structures and military capabilities and demographics. In this manner, the concept of rising power was first used in 2001 by economist Jim O'Neill. O'Neill examined the major economic and social indicators of Brazil, Russia, India, and China and argued that they would have significant market share and political influence in the near future. This conceptualisation of O'Neill has come to be used widely. The authors who continue their work in line with these statements considered the rising powers as a manifestation of the challenges to the established powers and drew attention to their increasing capacity for influence.

Rising powers took the first step of their challenge to the established powers and European Union (EU) with the 2008

Global Economic Crisis. Until the crisis of the global economic order, the EU accepted the countries as members, which gained their independence from the USSR and created wider security structures. However, the EU has emerged from this crisis by losing more power than the rising powers. So much so that the BRICS countries provided approximately ten per cent of the aid packages prepared by various economic circles to help European countries to overcome the crisis, and thus their economic potentials were experienced. Besides, after the BRICS and MIKTA countries discovered their economic potential, they realised their challenge not only on finance but also on other specific issues. In particular, BRICS and MIKTA countries have taken action to create their own influence in sub-Saharan Africa, where the EU previously played a leading role in security and sustainable development issues. Based on these explanations, in the 2000s, both the rising powers, whose capacity to influence the international system and the economic crisis in 2008, which affected almost the entire global arena, did not allow the EU to pursue a wide-ranging policy.

The EU has developed some set of measures to cope with the challenges. The set of measures consisted of strategic partnership agreements and summits. Based on this set of measures, economic interests and special foreign policy instruments have been developed. In this way, the EU wanted to maintain its role in the system as a global actor. However, studies evaluating these sets of measures have argued that uncertainties prevail about the meaning of these concepts, what developments they lead to, the perception among member states, and who and which institution will lead this partnership. Besides, it was stated that the strategic partnership mechanism did not approach the rising powers at an equal level. It has been alleged that these partnerships were developed independently of each other with relevant rising powers based on historical and cultural relations in line with the national objectives of the EU member states and were organised individually. Therefore, the studies have argued that these uncertainties reduce the impact capacity of strategic partnerships.

Within the scope of this study, the process of institutional change that the EU has experienced with historical background has been examined. Then, it was observed that the EU faced challenges from the rising powers with the millennium. As a response, the EU has developed strategic partnership mechanisms and summit diplomacy to overcome the challenges it has faced, but their capacity has been controversial.

Kaynakça

2015 Turkish Presidency in G20. (t.y.). About G20. Erişim tarihi 17 Mart 2020 <http://g20.org.tr/about-g20/>.

2019 Brazilian Presidency in BRICS. (2019). Previous Summits. Erişim tarihi 7 Şubat 2020 <http://brics2019.itamaraty.gov.br/en/about-brics/previous-summits>.

Akdemir, E. (2018). Avrupa Birliği'nin Dış İlişkileri ve Politikası: Avrupa Birliği'nin Bütünleş(eme)mesi Üzerine Bir İnceleme. Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 17(2), 181-218.

BBC News. (1998). Boom to Bust: Asia's Economic Crisis. Erişim tarihi 6 Nisan 2020 http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/asian_economic_crises/45468.stm.

BBC News. (2003). Europe and Iraq: Who Stands Where?. Erişim tarihi 20 Mart 2020 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2698153.stm>.

BBC News. (2019). Gabon President Bongo Back Home a Week After Failed Coup. Erişim tarihi 18 Nisan 2020 <https://www.bbc.com/news/world-africa-46885467>.

Büyüktanır, D. (2010). Dış İlişkiler Kapsamında Avrupa Birliği'nin Tüzel Kişiliği ve Lizbon Antlaşması. Uluslararası İlişkiler, 7(27), 87-110.

China Daily. (2017). Themes and Results of BRICS Summits Over The Decade. Erişim tarihi 9 Şubat 2020 http://www.chinadaily.com.cn/world/2017brics/2017-09/01/content_31369213.htm.

Çolakoğlu, S. ve Hecan, M. (2016). Turkey in Global Governance: An Evaluation of Turkey's G20 Presidency and the Antalya Summit 2015. Global Summitry, 2(2), 143-160.

Delegation of the European Union to Turkey. (t.y.). Single European Act. Erişim tarihi 23 Mart 2020 https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2016-08/SingleEuropeanAct-TekSenet_o.pdf.

Dinan, D. (2007). Fifty Years of European Integration: A Remarkable Achievement. Fordham International Law Journal, 5(31), 1118-1142.

Drummond, P. ve Liu, E. X. (2013). Africa's Rising Exposure to China: How Large Are Spillovers Through Trade?. IMF Working Paper, 13, 4-24.

Engin, B. ve Baba, G. (2015). MIKTA: A Functioning Product of "New" Middle Power-ism?. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 11(42), 1-40.

Erarslan, C. ve Timurtaş, M. E. (2015). Avrupa Borç Krizinin Seçilmiş Ülke Örnekleri Üzerindeki Etkileri. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(2), 17-54.

European Commission. (2019). Statistic. Erişim tarihi 21 Mayıs 2020 <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/statistics>.

European Commission. (2020). Brexit in Brief. Erişim tarihi 22 Mart 2020 https://ec.europa.eu/info/european-union-and-united-kingdom-forging-new-partnership/brexit-brief_en.

European Parliament. (2020). The Treaty of Lisbon. Erişim tarihi 19 Mart 2020 <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>.

European Union. (t.y.). Treaty on European Union. Erişim tarihi 23 Mart 2020 https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf.

Eurostat (2019). Database. Erişim tarihi 18 Şubat 2020 <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Gardner, H. 2019. *IR Theory, Historical Analogy and Major Power War*, Cham: Palgrave Macmillan.

Global Firepower (2019). 2018 Military Strength Ranking. Erişim tarihi 7-18 Şubat 2020 <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>.

Griffiths, M., O'Callaghan, T. ve Roach, S. C. (2007). *International Relations: The Key Concepts*. London: Routledge.

Hameiri, S. ve Jones, L. (2015). Rising Powers and State Transformation: The Case of China. *European Journal of International Relations*, 22(1), 72-98.

Hashiru, M. ve Tüfekçi, Ö. (2018). Putting The 'N' or Replacing The 'S' in The BRICS? Nigeria's Rise As An Emerging Power. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(3), 11-23.

Hawksworth, J. ve Cookson, G. (2009). Beyond the BRICs: A Broader Look at Emerging Market Growth Prospects. Erişim tarihi 25 Nisan 2020 https://www.pwc.com/la/en/publications/assets/world_2050_brics.pdf.

Heywood, A. (2013). *Küresel Siyaset*, (N. Uslu ve H. Özdemir, Çev.). Ankara: Adres Yayınları.

Hürriyet. (2009). Karadan Girdi. Erişim tarihi 29 Mart 2020 <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/karadan-girdi-10695236>.

International Money Fund (2019). World Economic Outlook Database – 2017. Erişim tarihi 7 Şubat 2020 <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/02/weodata/index.aspx>.

International Money Fund (t.y.). Quota and Voting Shares Before and After Implementation of Reforms Agreed in 2008 and 2010. Erişim tarihi 9 Mayıs 2020 https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2011/pdfs/quota_tbl.pdf.

Kaplan, M. A. (2005). System and Process in International Politics. Colchester: The ECPR Press.

Karagöl, E. T. (2014). Kıtalar Arası Ekonomik İşbirliği: MIKTA. Seta Perspektif, (62), 1-5.

Keukeleire, S. ve Hoojmaaijers, B. (2013). The BRICS and Other Emerging Powers Alliances and Multilateral Organisations in the Asia-Pacific and the Global South: Challenges for the European Union and Its View on Multilateralism. JCMS: Journal of Common Market Studies, 52(3), 582-599.

Kımk, H. ve Tüfekçi Ö. (2018). Rising Powers and the Dynamics of Conflict and Cooperation within Eurasia. Ö. Tüfekçi, H. Tabak ve R. Dağ (Der.), Politics of Conflict and Cooperation in Eurasia içinde (ss. 18-36). Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Kingah, S. (2011). Increasing Influence of BRICs in Africa: How Should The EU Respond?. Trade Negotiations Insights, 10(4), 10-12.

Lawson, S., Heacock D. ve Stupnytska A. (2007). Beyond the BRICS: A Look AT the ‘Next 11’. Erişim tarihi 6 Ocak 2020 <https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/brics-book/brics-chap-13.pdf>.

Hess, N. M. (2012). EU Relations With “Emerging” Strategic Partners: Brazil, India and South Africa. German Institute of Global and Area Studies, 4, 1-7.

Miller, M. C. (2016). The Role of Beliefs in Identifying Rising Power. The Chinese Journal of International Relations Politics, 9(2), 211-238.

Ministry of Commerce People’s Republic of China (2018). Statistic on China-Africa Bilateral Trade in 2017. Erişim tarihi 19 Nisan 2020 <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/lanmubb/AsiaAfrica/201803/20180302719613.shtml>.

Mor, H. (2010). Avrupa (Birliği) Bütünleşme Süreci ve Sorunları. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13(1), 499-541.

Narlikar, A. (2013). Introduction: Negotiating The Rise of New Powers. *International Affairs*, 89(3), 561-577.

O'Neill, J. (2001). Building Better Global Economics BRICs. Erişim tarihi 5 Ocak 2020 <https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>.

O'Neill, J. (2014). The Mint Countries: Next Economic Giants?. Erişim tarihi 5 Ocak 2020 <https://www.bbc.com/news/magazine-25548060>.

Official Website of MIKTA. (2020). History. Erişim tarihi 9 Şubat 2020 <http://www.mikta.org/about/history.php>.

Parlar Dal, E. (2018). 10. Güney Afrika Zirvesi, BRICS Plus ve Türkiye. Erişim tarihi 10 Şubat 2020 <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/10-guney-afrika-brics-zirvesi-brics-plus-ve-turkiye/1214365#>.

Patrick, S. M. (2018). MIKTA in The Middle: A Little-Known Multilateral Group Turns Five. Erişim tarihi 28 Şubat 2020 <https://www.cfr.org/blog/mikta-middle-little-known-multilateral-group-turns-five>.

Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. (2018). MIKTA Foreign Ministers' Statement on MIKTA'S Fifth Anniversary. Erişim tarihi 25 Şubat 2020 <http://www.mfa.gov.tr/data/mikta-ortak-aciklama.pdf>.

Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. (2020). Turkey-Africa Relations. Erişim tarihi 23 Nisan 2020 <http://www.mfa.gov.tr/turkey-africa-relations.en.mfa>.

Renard, T. (2009). *A BRIC in The World: Emerging Powers, Europe and The Coming Order*. Gent: Academia Press.

Renard, T. (2010). *G20: Towards a New World Order*. *Studia Diplomatica*, 63(2), 7-21.

Renard, T. (2012). The EU Strategic Review: Ten Guiding Principles. Erişim tarihi 15 Mayıs 2020 [https://www.ies.be/files/private/28\)%20Renard%20-%20Ten%20Guiding%20Principles.pdf](https://www.ies.be/files/private/28)%20Renard%20-%20Ten%20Guiding%20Principles.pdf).

Rosenau, J. N. (1995). Governance in the Twenty-first Century. *Global Governance*, 1(1), 13-43.

RussiaToday. (2012). Are MIST Countries Becoming the New BRICS?. Erişim tarihi 6 Şubat 2020 <https://www.rt.com/business/mist-fund-investment-growth-039/>.

Russia Today (2014). BRICS Establish 100 Billion Dollar Bank and Currency Pool to Cut Out Western Dominance. Erişim tarihi 16 Şubat 2020 <https://www.rt.com/business/173008-brics-bank-currency-pool/>.

Sanahuja, J. A. (2015). Global Development and The Rise of Emerging Powers: The EU Cooperation Policy, Between Accommodation and Change. 23rd International Conference of Europeanists Bildiriler Kitabı, Philadelphia, 1-25.

Schwarze, J. (2006). The Development of the European Union From A Common Market to A Political Union. *Restitution Law Review (RLR)*, (23), 91-98.

Smith, M. (2013). Beyond The Comfort Zone: Internal Crisis and External Challenge in The European Union's Response to Rising Power. *International Affairs*, 89(3), 653-671.

Smith, M. (2016). The EU, Strategic Diplomacy and The BRIC Countries. M. Smith, S. Keukeleire ve S. Vanhoonacher (Der.), *The Diplomatic System of the European Union içinde* (ss. 115-128). New York: Routledge.

SIPRI. (2020). Biggest Military Spenders. <http://visuals.sipri.org>.

Soko, M. ve Qobo, M. (2016). Can the BRICS Countries Serve As Economic Drivers in Africa. Erişim tarihi 19 Nisan 2020

<http://gnp.advancedmanagement.net/article/2016/12/can-brics-countries-serve-economic-drivers-africa>.

Tank, P. (2012). The Concept of Rising Power. Norwegian Peacebuilding Resource Centre (NOREF), 1-4.

Thakur, R. (2014). How Representative are BRICS?. *Third World Quarterly*, 35(10), 1791-1808.

The Guardian. (2011). How UNESCO Countries Voted on Palestinian Membership. Erişim tarihi 29 Mart 2020 <https://www.theguardian.com/world/2011/nov/01/unesco-countries-vote-palestinian-membership>.

The Times (2011), Where are You Guys? Gabon's Leader Asks The West, as China Head Race to Invest. Erişim tarihi 19 Nisan 2020 <https://www.thetimes.co.uk/article/where-are-you-guys-gabons-leader-asks-the-west-as-chinese-head-race-to-invest-spc9d2ccr6s>.

Thesiko, M. ve Wyk, J. A. (2019). The Quest for African Permanent Membership of The UNSC: A Comparative Assessment of Nigeria and South Africa's Eligibility. Oluwaseun Tella (Der.), *Nigeria-South Africa Relations and Regional Hegemonic Competence içinde* (ss. 48-49). Cham: Springer.

Tüfekçi, Ö. (2016). Yükselen Güçler ve Dış Politika Aracı Olarak Dış Yardımlar. Erman Akıllı (Ed.), *Türkiye'de ve Dünyada Dış Yardımlar içinde* (101-119). Ankara: Nobel Yayıncılık.

University of Toronto BRICS Information Centre. (t.y.). Sixth BRICS Summit–Fortaleza Declaration. Erişim tarihi 16 Şubat 20 <http://brics.itamaraty.gov.br/press-releases/214-sixth-brics-summit-fortaleza-declaration>.

United Nations Conference on Trade and Development. (2018). Foreign Direct Investment to Africa Fell by 21% in 2017, Says UN report. Erişim tarihi 21 Nisan 2020 <https://unctad.org/en/pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=461>.

Weaver M. ve McCarthy T. (2012). UN General Assembly Recognises Palestinian State-As It Happened. Erişim tarihi 29 Mart 2020 <https://www.theguardian.com/world/middle-east-live/2012/nov/29/egypt-crisis-morsi-constitution-live>.

Wilson, D. ve Purushothaman R. (2003). Dreaming with BRICs: The Path to 2050. Erişim tarihi 15 Ocak 2020 <https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>.

World Bank. (t.y.). Russian Federation. Erişim tarihi 25 Nisan 2020 <https://data.worldbank.org/country/russian-federation?view=chart>.

World Bank. (2010). World Bank Voice Reform: Enhancing Voice and Participation of Developing and Transition Countries in 2010 and Beyond. Erişim tarihi 9 Mayıs 2020 [http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Documentation/22553921/DC2010-006\(E\)Voice.pdf](http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Documentation/22553921/DC2010-006(E)Voice.pdf).

World Bank. (2019). Data. Erişim tarihi 11 Şubat 2020 https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?most_recent_year_desc=false.

World Trade Organization. (2019). World Trade Statistical Review 2017. Erişim tarihi 7 Şubat 2020 https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2017_e/wts17_toc_e.htm.

¹ MINT akronimi, Meksika, Endonezya, Nijerya ve Türkiye'den; MIST akronimi, Meksika, Endonezya, Güney Kore ve Türkiye'den; Next-11 ise Bangladeş, Mısır, Endonezya, İran, Güney Kore, Meksika, Nijerya, Pakistan, Filipinler, Türkiye ve Vietnam'dan oluşmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. O'Neill, 2014; RussiaToday, 2012; Lawson, Heacock ve Stupnytska, 2007.

² G6, ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya'nın küresel iktisadi ve finansal meseleleri tartışmak ve fikir alışverişi yapmak amacıyla 1975 yılında oluşturdukları gruba verilen isimdir. G6, 1976 yılında Kanada'nın ve 1997 yılında Rusya'nın katılımıyla birlikte G8'e dönüşmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz. Council on Foreign Relations, 2014.

³ globalfirepower.com, 2006 yılından itibaren ülkelerin ordu güçlerini hesaplamak için onların sahip olduğu doğal kaynaklardan, finans ve lojistiğe, insan gücünden, kara ve deniz kabiliyetine kadar yaklaşık olarak ellinin üzerine faktörü göz önüne alarak, her yılın sonuna doğru PwrIndx (Power Index) puanları doğrultusunda Küresel Ateş Gücü Sıralaması'nı hazırlamaktadır. globalfirepower.com'un hazırladığı bu değerlendirmeler, birçok akademik çalışmada kullanılmıştır. Örneğin, Hall Gardner tarafından 2019 yılında hazırlanan "Uluslararası İlişkiler Teorisi, Tarihsel Benzetim ve Büyük Güç Savaşı" isimli eserde, Türkiye, ABD, Çin ve Hindistan gibi ülkelerin askeri kapasitelerini ve savunma harcamalarını ifade edebilmek için 2018 Küresel Ateş Gücü sıralamasından yararlanmıştır. Ayrıca bir diğer örnek ise 2019 yılında Michael Thesiko ve Jo-Ansievean Wyk'ın kaleme aldığı "UNSC'nin Afrika Daimi Üyelik Macerası: Nijerya ve Güney Afrika'nın Uygunluğunun Karşılaştırmalı Değerlendirmesi" eserinde, Nijerya ve Güney Afrika'nın savunma bütçesi ve aktif askeri insan gücü indeksini ve sıralamasını öğrenmek için globalfirepower.com tercih edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gardner, 2019.; Thesiko ve Wyk, 2019.

⁴ 1999 yılında Asya finansal krizinin ardından Merkez Bankası Başkanlarının ve Maliye Bakanlarının toplantısıyla başlatılan G20, 2008 küresel finansal krizinin etkilerini hissettirmeye başladığı bir dönemde ilk resmi zirvesini gerçekleştirmiş ve küresel yönetim mekanizmasının en muvaffakiyet kazanmış örneklerinden birisini temsil etmiştir. G20, 1999 yılında forum olarak kurulduğundan beri küresel iktisadi kriz, ulus-ötesi terörizm ve iklim değişikliği gibi küresel meseleleri tartışarak, küresel arenada meydana gelen zorluklarla başa çıkmaya çalışan bir platform haline gelmiştir. Bu platformun büyük çapta gündem belirleyebilmesi ve kapsayıcı ve temsili bir temele sahip olması en temel özellikleri arasında kabul edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Engin ve Baba, 2015: 11; 2015 Turkish Presidency in G20, t.y.

⁵ Irak'ın işgali, AB üye devletlerinin ortak dış politika oluşturma konusundaki tek başarısızlığı değildir. Aynı zamanda AB'nin müşterek bir zeminde buluşamadığının göstergeleri İsrail'in Gazze'ye yönelik başlattığı Dökme Kurşun Operasyonu ve Filistin'in UNESCO ve BM Gözlemci Devlet üyeliği için gerçekleştirilen oylamalar olmuştur. Hürriyet, 2009.; The Guardian, 2011.; Weaver ve McCarthy, 2012.